

Македон В.В.,

к.е.н., доцент, Дніпропетровський університет економіки та права

ЛІЗИНГ ЯК СПОСІБ ФІНАНСУВАННЯ ЗЛИТТІВ ТА ПОГЛИНАНЬ КОМПАНІЙ

У статті розглянуто використання лізингу, як фінансового інструменту здійснення операцій злиттів та поглинань, з метою підвищення організаційного та економічного ефекту діяльності компанії. Розглянуто можливі схеми використання лізингу у зазначених процесах інтеграцій.

The use of leasing is considered in the article, as a financial instrument of realization of operations of confluences and absorptions, with the purpose of increase of organizational and economic effect of activity of company. The possible charts of the use of leasing are considered in the noted processes of integrations.

Лізинг представляє собою вид інвестиційно-підприємницької діяльності, яка пов'язана з придбанням майна і передачею його у користування на підставі договору фізичній або юридичній особі на певний термін і за певну плату. З одного боку, лізинг є різновидом орендних операцій, які мають деякі особливості, наприклад право викупу майна орендарем, вплив потреб орендаря на майно, яке купується орендодавцем. З іншого боку, лізинг несе в собі деякі риси кредитних стосунків, як вкладення коштів в основний капітал на основі повернення. Кредит тут виступає у формі майна, яке передається у використання [2].

Поточний стан ринку лізингових послуг свідчить про те, що незабаром відбудуватиметься його зростання. Так, за кількістю лізингових компаній на 1 млн. чоловік Україна відстає від багатьох розвинених країн майже у 10 разів. У той же час поточний дефіцит капітальних інвестицій досягає в деяких галузях 90 % від потреби. Обсяг же лізингових операцій складає, за деякими оцінками, всього близько 3-6 % інвестицій в основні фонди, тоді як, наприклад, у США він досягає 30,9 %. Частка лізингу у ВВП в Україні становить менше 1 %, що також в декілька раз менше, ніж у розвинених країнах, де цей показник досягає 4 % і вище.

В цілому український ринок лізингу характеризується нестійкістю, викликану в основному коливаннями попиту, а також низькою різноманітністю. Більшість операцій здійснюються шляхом фінансового лізингу з подальшим викупом майна лізингоотримувачем. Переважно лізингові компанії прагнуть здійснювати dtkbrs операції, на суму від 1 млн. грн., здійснюючи економію на операційних витратах та формуючи прибуток не за рахунок великих оборотів, а за рахунок високої лізингової мережі. Лише деякі компанії готові працювати з невеликими за обсягами фінансування проектами. При цьому у країнах з розвинутим фінансовим ринком, лізингові операції мають популярність у інтеграційних схемах компаній, а саме при здійсненні операцій злиттів та поглинань.

У вітчизняному та закордонному науковому середовищі найбільш відомі роботи таких вчених, які займаються питаннями фінансування діяльності підприємства за допомогою лізингових операцій: Василенко Д., Внукова Н., Гохан П., Гвардін С., Різник С. У той же час використання лізингу, як джерела фінансування інтеграційних операцій компаній мало вивчено. Саме цьому напрямку фінансових операцій присвячена ця стаття.

Найбільш вживаним інструментом лізингових операцій є фінансовий лізинг. Фінансовий лізинг припускає виплату лізингових платежів, які покривають повну або значну частину вартості амортизації устаткування, витрати та прибуток лізингодавця. Така форма лізингу характеризується, зазвичай, наявністю третьої сторони (виробника або постачальника), високою вартістю предметів операції і неможливістю розірвання договору протягом основного терміну оренди. Після закінчення терміну контракту лізингоотримувач може придбати майно.

Саме фінансовий лізинг може використовуватися для цілей поглинання компаній. Так, однією з форм фінансового лізингу є зворотній лізинг, при якому власник майна продає його лізинговій компанії, а потім укладає з нею договір лізингу на це майно [4]. Таким чином, власник отримує велику частину вартості майна, при цьому зберігає можливість користуватися їм, вносячи лише періодичні платежі лізинговій компанії. Кошти, отримані від операції зворотного лізингу, можна використовувати для поповнення оборотних коштів, а також виробничих й інвестиційних цілей, зокрема для здійснення операцій злиттів і поглинань. У загальному вигляді схему здійснення лізингової операції можна представити таким чином (рис. 1.):

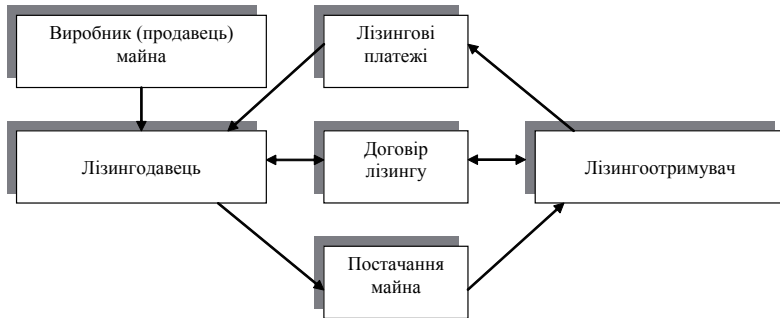

Рис. 1. Схема лізингової операції

За своїм економічним змістом фінансовий лізинг близький до довгострокових фінансових вкладень, тому основну роль на цьому ринку відіграють фінансові та лізингові компанії, тісно пов'язані із банками. На ринку лізингових послуг можна виділити такі групи компаній:

1. Афілійовані лізингові компанії банків та інших фінансових інститутів, які займають значну частку ринку. Окрім податкових пільг, для банків лізинг несе також антициклічну функцію, компенсуючи негативні явища банківських операцій (наприклад, підвищення банківської ставки відсотка). Завдяки своїй афілійованості, такого роду компанії мають можливість залучати відносно дешеві кредити. Зазвичай вони здійснюють свої операції у координації із контролюючими їх діяльність фінансовими інститутами. Крім того, працюючи з клієнтами свого банку, такі лізингові компанії отримують можливість зменшити свої ризики.

2. Каптивні компанії (дочірні фірми промислових і торгових компаній), які головним чином виконують функцію розширення продажів продукції материнської компанії. Об'єкти лізингу такого роду компаній складаються більш ніж на 60 % з продукції головної компанії.

3. Незалежні лізингові компанії. Зазвичай такого роду компанії невеликі, спеціалізуються на певному географічному і товарному сегменті ринку. В Україні об'єктами лізингу у них є переважно дешеве устаткування, або таке, яке раніше вже використовувалося, для придбання якого, зазвичай, використовуються власні кошти [4].

4. Іноземні лізингові компанії. На сьогодні більшість іноземних компаній, які отримали ліцензію на здійснення лізин-

гової діяльності, орієнтовані на здійснення одноразових операцій. Лише деякі з них мають довгострокові плани розвитку в цій сфері.

Окремо можна виділити консультаційні компанії лізингового ринку, які здійснюють юридичну підтримку лізингових операцій, консультують у сфері податкових питань, питаннях обліку, а також здійснюють агентську діяльність, сприяючи знаходженню лізингоотримувача або лізингодавця на певний об'єкт майна.

Успішність діяльності лізингової компанії багато в чому залежить від її здатності залучати відносно дешеві ресурси для фінансування лізингових операцій. Відповідно, перевагу при цьому мають афільовані із банками структури, хоча банки охоче здійснюють кредитування і незалежних від них лізингових компаній. Можливості для залучення грошових коштів також існують у сфері випуску облігацій та векселів. Сьогодні момент вони використовуються ще недостатньо широко, однак аналітики прогнозують збільшення їх застосування [2].

За рахунок своїх особливостей лізинг дає можливість для гнучкіших умов здійснення угод. Так, різноманітні види забезпечення, які можуть бути такими: поручительства, банківські гарантії, застава, аванс, страхування та ін. Основним видом є аванс (більше 50 % усіх операцій).

Потенційний лізингоотримувач, як правило, здійснює відбір необхідного йому майна і здійснює узгодження ціни та термінів постачання із продавцем. Далі лізингодавець здійснює підготовчу роботу із потенційними лізингоотримувачами для проведення аналізу можливості укладення лізингової угоди за цим майном. Вивчаються технічні специфікації, заявки на об'єкти лізингу, здійснюється аналіз бізнес-планів проектів, аналізується вартість, попит на об'єкти лізингу, лізингові платежі, сума авансу, тривалість договору, періодичність платежів [1].

Оцінити привабливість проекту для лізингової компанії можливо шляхом розрахунку відповідного коефіцієнта, який дорівнює відношенню наведених на початку терміну дії договору лізингових платежів (з коефіцієнтом дисконтування, який дорівнює рентабельності капіталу підприємства) і вартості предмету лізингу.

1. Організаційна стадія. На цьому етапі лізингодавець укладає договір купівлі-продажу з постачальником, а також інші договори.

2. Експлуатаційний етап. На цьому етапі здійснюється користування об'єктом лізингу, здійснюються лізингові платежі,

здійснюється моніторинг економічних показників реалізації проекту.

Цікавою практикою здійснення лізингових операцій є організація лізингу “під ключ”. При такій формі лізингу здійснюється передача у тимчасове користування або довгострокову оренду створеного орендодавцем (при необхідності за узгодженням з майбутнім орендарем) малого підприємства, підготовленого на початок самостійної господарської діяльності. У цьому випадку об’єктом лізингу виступає цілісний господарський комплекс [3]. На сьогодні така форма лізингових стосунків носить лише експериментально-пілотний характер, проте всі переваги даної схеми дозволяють говорити про широкую перспективу її застосування як для малих, так і для середніх підприємств. У рамках поглинань компаній, придбання контролю над активами, така схема може бути представлена так:

1) лізингова компанія здійснює придбання майнового комплексу, над яким необхідно отримати контроль майбутньому лізингоотримувачу;

2) лізингова компанія передає майновий комплекс у користування лізингоотримувачу, з правом викупу після закінчення терміну дії договору за заздалегідь обумовленою ціною;

3) за підсумками договору, майно передається у власність лізингоотримувачу (рис. 2.).

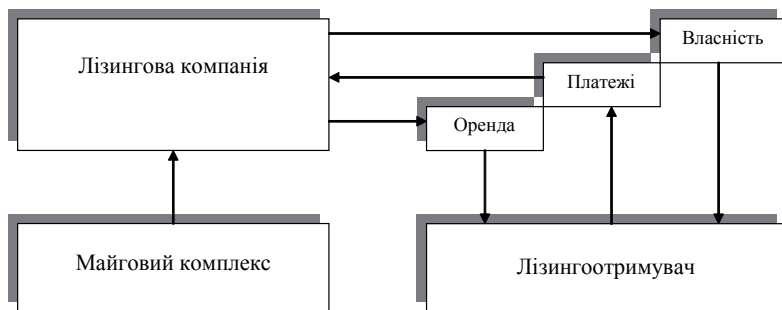

Рис. 2. Схема організації лізингової операції при злитті або поглинанні

Використовувати такий варіант фінансування можливо лише за деяких умов. Так, поглинання має бути дружнім, підприємство має бути з такої сфери діяльності, у якій основним активом є майновий комплекс; враховуючи можливості і обме-

ження лізингових компаній, швидше за все таке підприємство (майновий комплекс) повинно мати достатньо ліквідне устаткування (інше майно), повинно відповідати середньому за розміром бізнесу [5].

Таким чином, можливе застосування двох основних схем для фінансування злиття і поглинань компаній за допомогою лізингу:

1) шляхом зворотного лізингу – отримання необхідних для здійснення такого роду операцій коштів за рахунок продажу і подальшої оренди у лізингової компанії потужностей, які вже є у компанії;

2) шляхом придбання майнового комплексу, який цікавить компанію, лізинговою компанією та подальшої передачі цього майна у лізинг компанії з передачею його у власність після закінчення договору.

Література

1. Гвардин С.В. Финансирование слияний и поглощений. – М.: Бином. 2006. – 195 с.
2. Гохан Патрик. Слияния, поглощения и реструктуризация компаний. – М: Альпина, 2006. – 742 с.
3. Капрони Р., Кисіль С., Рязанова Н., Василенко Д. Лізинг в Україні. – К.:МФК, 2001. – 142 с.
4. Різник В. Поняття лізингу в законодавстві України // Лізинг в Україні. – 2005. – № 1. – С. 11-12.
5. Смирнов А.Л. Лизинговые операции / Банк внешнеэкономической деятельности. – М.: Изд-во АО "Консалт-банкир", 2005. – С. 136.
6. Ястремська О.М. Інвестиційна діяльність промислових підприємств: методологічні та методичні засади. – Харків: ХДЕУ, 2004. – 472 с.